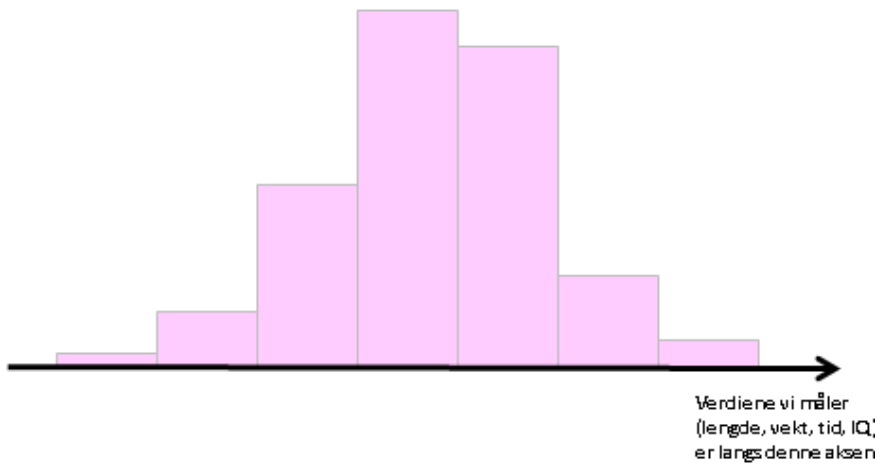

Et lite notat om og rundt normalfordelingen.

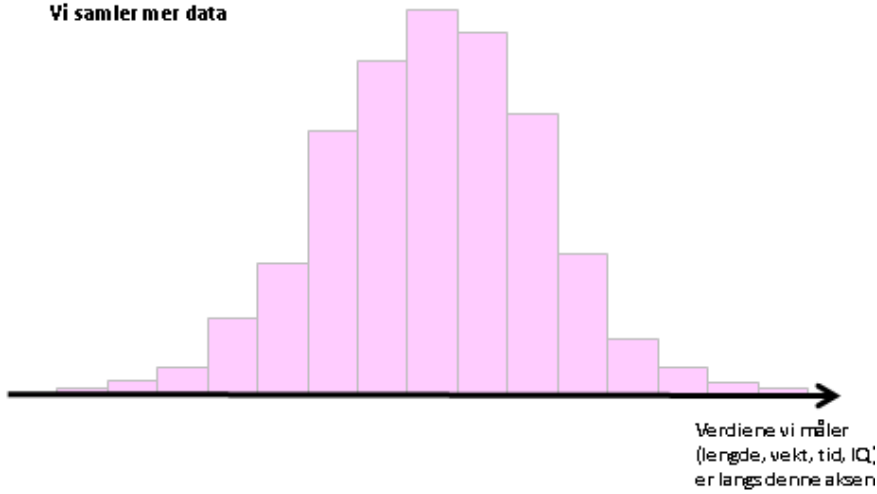
Anta at vi har kontinuerlige data. Hva er likt og ulikt for histogrammer og fordelingskurver?

Observasjoner Histogram	Teoretisk/tenkt Fordelingskurve
Viser fordelingen av faktiske observerte verdier som søyler i intervaller	Viser den idealiserte fordelingen av verdier som en kontinuerlig kurve
Kan være symmetrisk, skjev, ha en eller flere topper, lette eller tunge haler (outliere/ekstremverdier)	Kan være symmetrisk, skjev, ha en eller flere topper, lette eller tunge haler
Gjennomsnitt: \bar{x} Tyngdepunktet for histogrammet	Forventningsverdi: Tyngdepunktet for kurven
Median: Verdien som har like mange observasjoner på hver side	Median: Verdien som har like mye areal under kurven på hver side
Kvartiler: Deler inn observasjonene i fire grupper med like mange observasjoner i hver gruppe	Kvartiler: Deler inn x-aksen i fire intervaller, så det er like stort areal under kurven i hvert intervall.
(Empirisk) standardavvik: sd, SD	Standardavvik: σ
Varians	Varians: σ^2
	Toppunkt = Mode
Histogrammer kan enten vise antall på y-aksen, eller skaleres slik at arealet av hver søyle reflekterer andelen av observasjonene som er i det gitte intervallet.	Fordelingskurver har totalt areal lik 1. Velger vi et intervall på x-aksen, vil arealet under kurven i dette intervallet tilsvare andelen verdier som havner i intervallet.

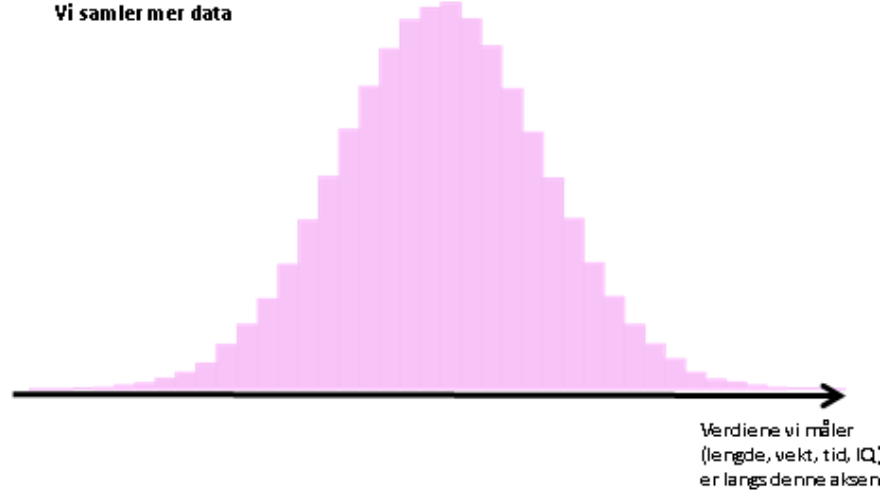
Innsamling av kontinuerlige data

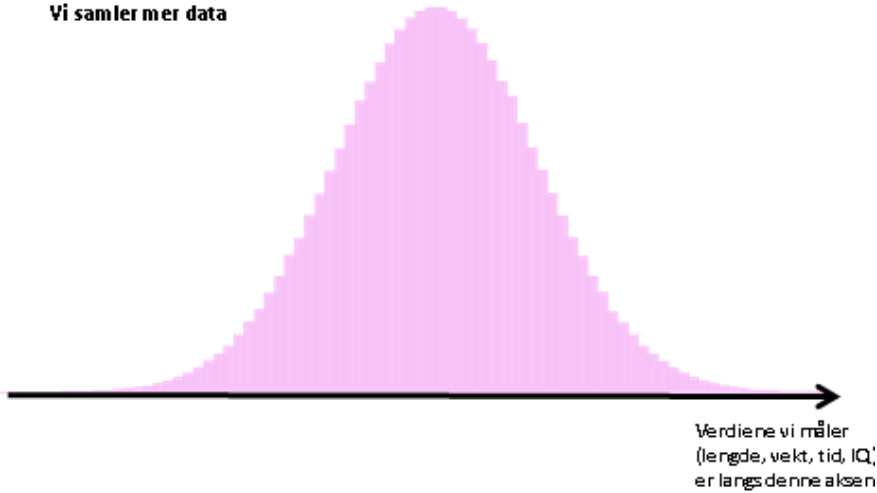
Vi samler mer data

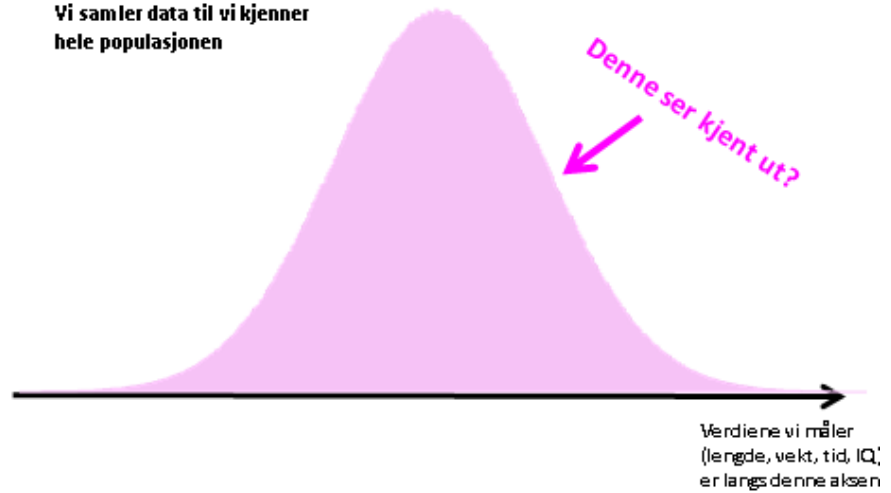
Vi samler mer data

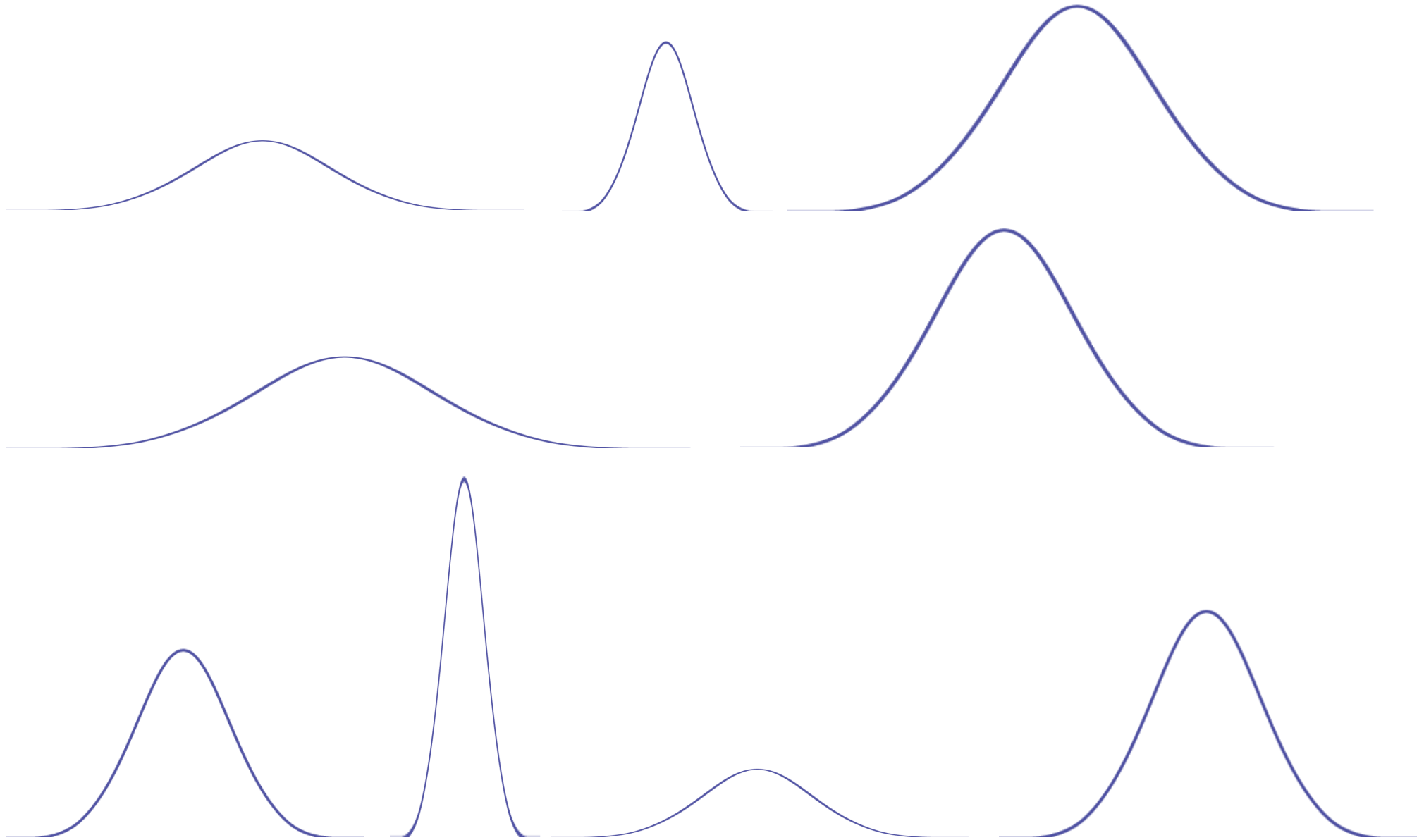
Vi samler mer data

Vi samler data til vi kjenner hele populasjonen

Hei på deg, **normalfordeling!** (Finn μ og σ)

Normalfordeling

Hvordan ser en normalfordeling ut?

OBS: Teoretisk sannsynlighetstetthet

Entoppet, symmetrisk, lette haler. «Bell-shaped»

Formelen for normalfordeling:

$$y = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(x-\mu)^2}{2\sigma^2}}$$

μ = Mean

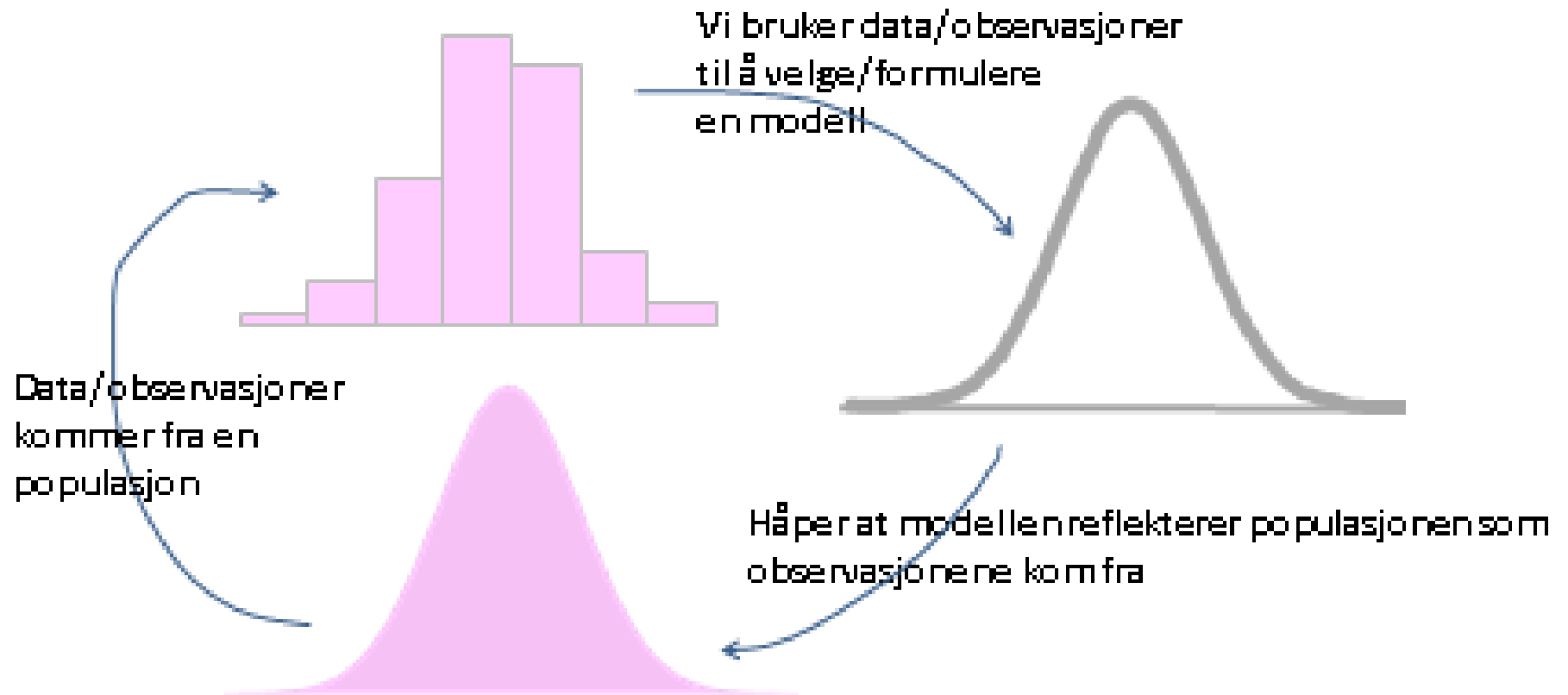
σ = Standard Deviation

Normalfordelingen og dens far: Johann Carl Friedrich Gauß (1777–1855)

Hva bruker vi den til, og hvorfor er den viktig?

Normalfordelingen brukes (blant annet) som modell for observerte data, når fordelingen til observasjonene er entoppet, symmetrisk og har lette haler:

En praktisk anvendelse:

Oppsummeringstall for det vanlige/typiske/senteret i en fordeling av kontinuerlige data (av og til diskrete data):

Standardavviket er et utmerket oppsummeringstall for spredningen når datasettet ligner på en normalfordeling, altså når fordelingen er symmetrisk, entoppet, og har lette haler, fordi:

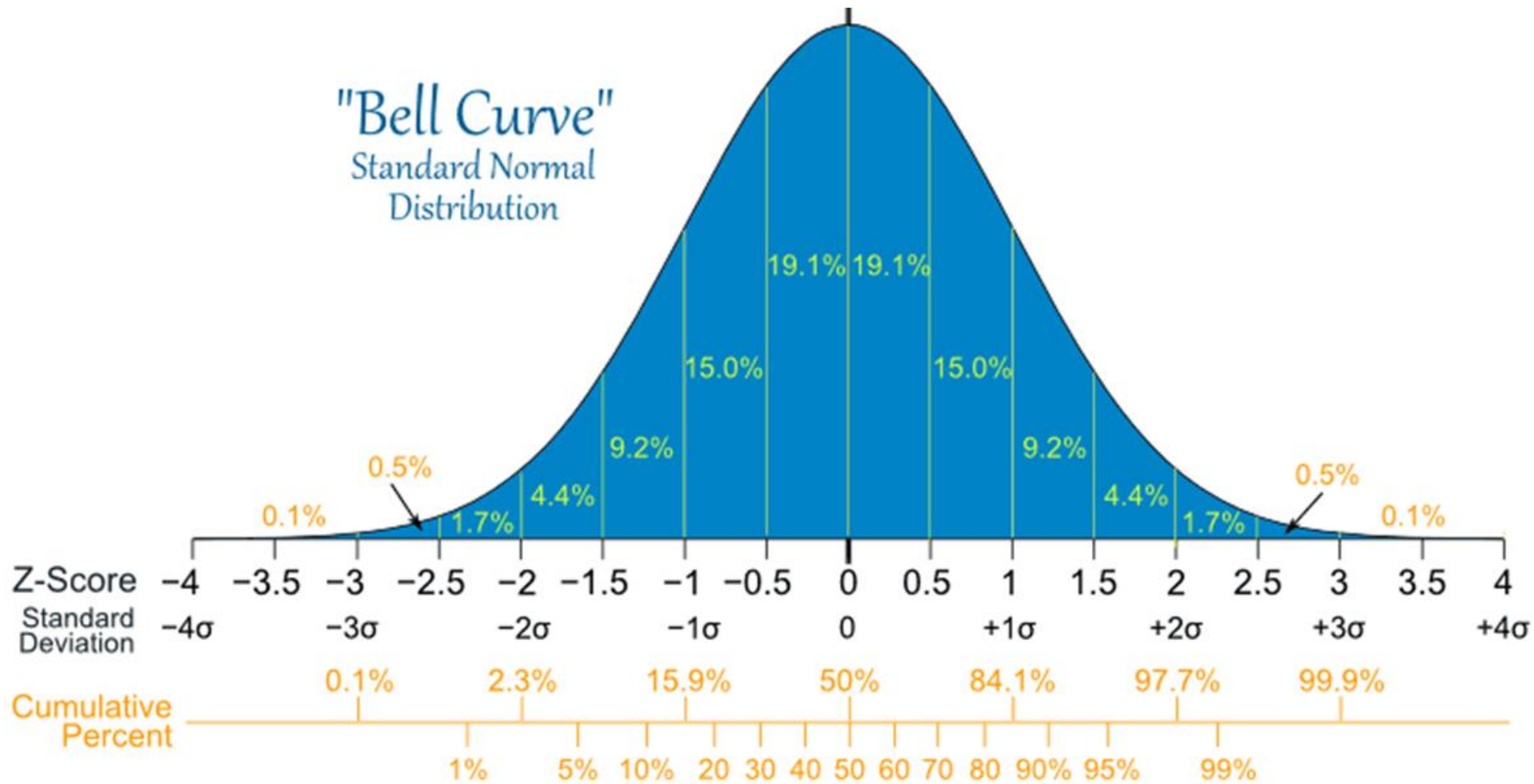
Da vil intervallet $\bar{x} \pm 2sd$ inneholde omtrent 95% av observasjonene, og så godt som ingen observasjoner befinner seg utenfor $\bar{x} \pm 3sd$.

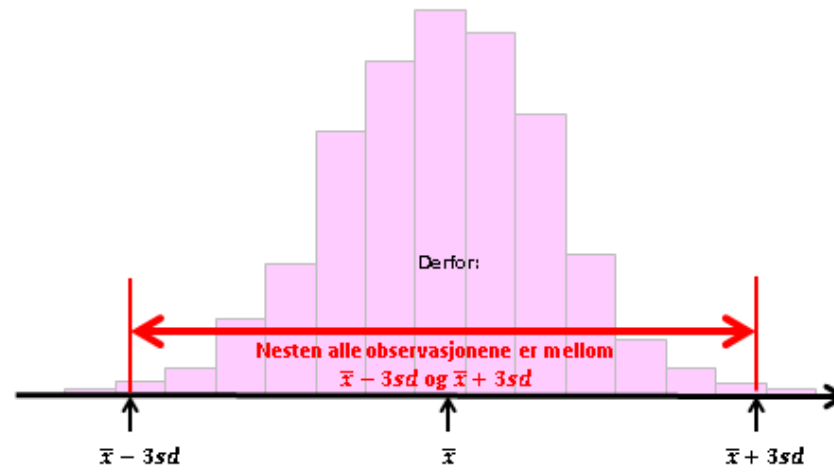
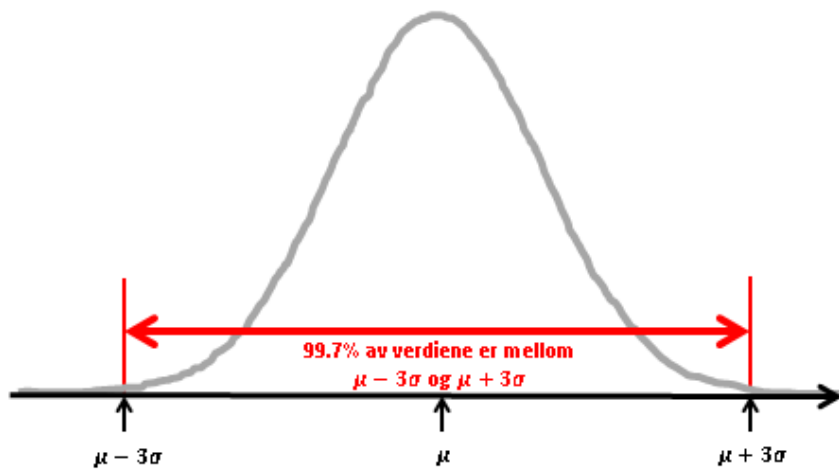
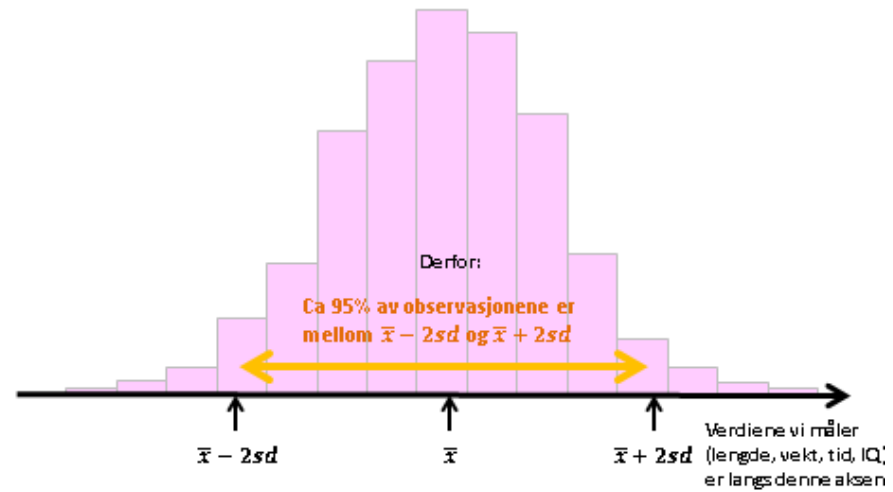
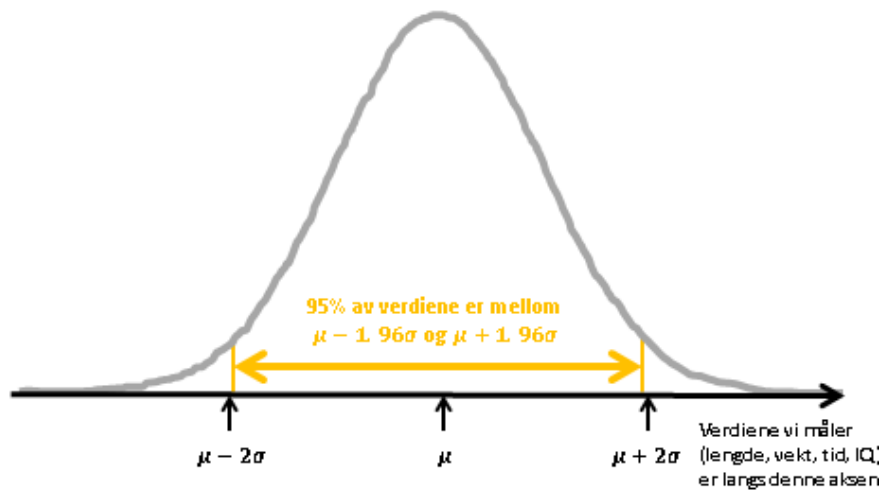
Hvis man oppgir \bar{x} og sd som oppsummeringstall, har man altså implisitt sagt at fordelingen ligner på en normalfordeling, og at de fleste observasjonene ligger mellom 2 til 3 standardavvik fra midten.

Hvorfor?

Normalfordelingen er formulert som en formel (!), og kan regnes på:

"Bell Curve"
Standard Normal
Distribution

Standardisering: Fra originalobservasjoner til z-scorer.

Normalfordelingen er gitt ved

$$y = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(x - \mu)^2}{2\sigma^2}}$$

μ = Mean

σ = Standard Deviation

der y viser høyden på y -aksen, og x er verdiene til variabelen som er normalfordelt.

Siden μ kan være et hvilket som helst tall på tallinja, og σ kan være et hvilket som helst tall større eller lik null, finnes det uendelig mange normalfordelinger.

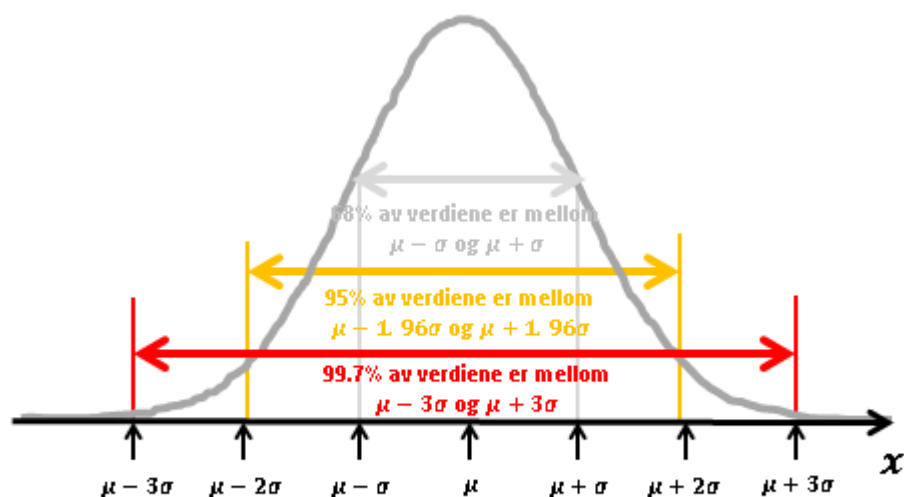
Men alle normalfordelte verdier kan regnes om til en såkalt standard normalfordeling, som har forventning 0 og standardavvik 1.

Hvis vi vet hva μ og σ er, finner vi z -scoren, altså den standardiserte verdien av x , slik:

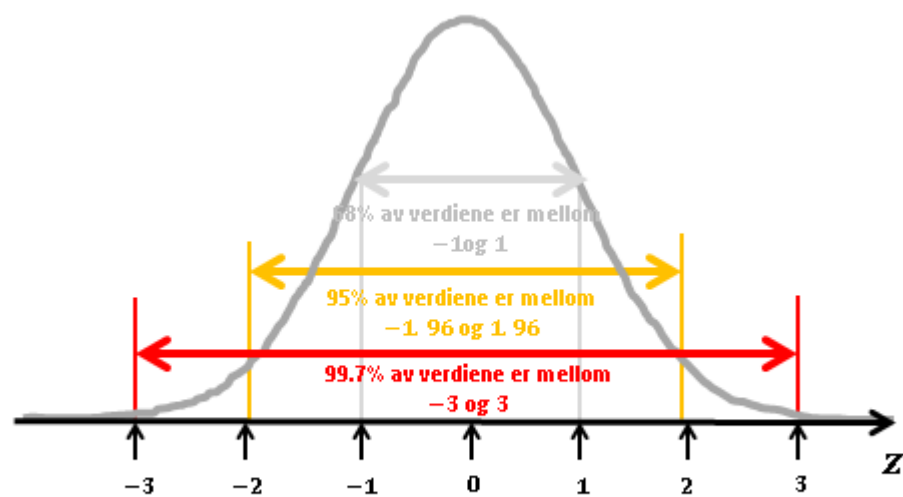
$$z = \frac{x - \mu}{\sigma}$$

Vi bruker notasjonen $N(\mu, \sigma)$ for en generell normalfordeling, og $N(0, 1)$ for en standard normalfordeling. Ofte skriver vi også $X \sim N(\mu, \sigma)$, og $Z \sim N(0, 1)$. Slik ser fordelingene ut:

$$X \sim N(\mu, \sigma)$$

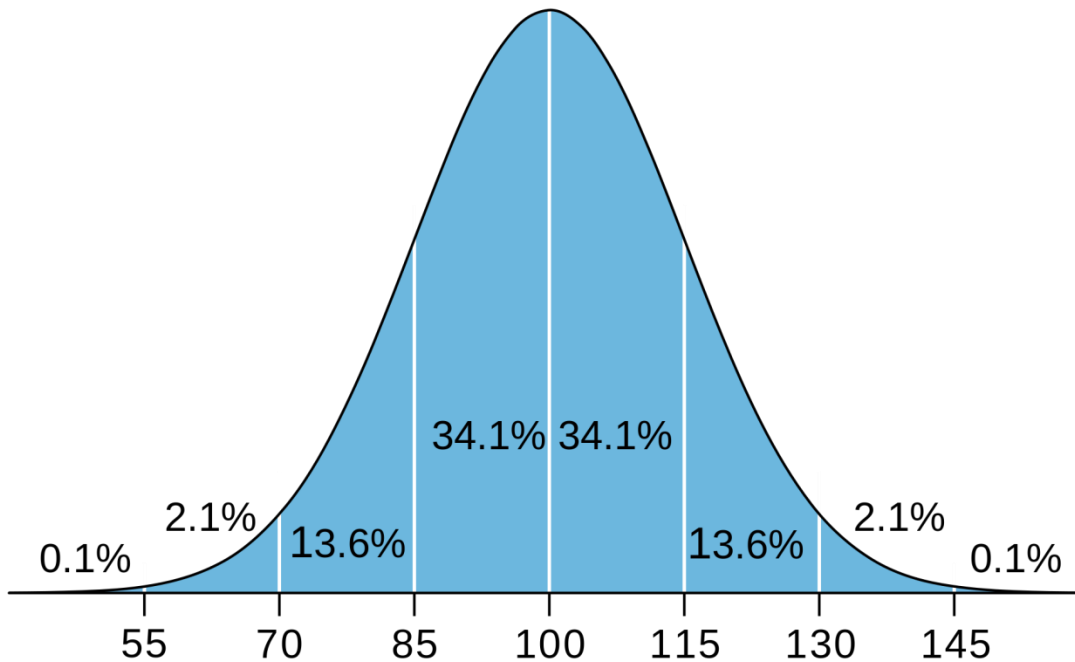

$$Z \sim N(0, 1)$$

Eksempel: IQ (Ukas oppgave)

IQ-tester er konstruert for å ha et populasjonsgjennomsnitt (μ) på 100, og standardavvik (σ) på 15:

Jeg tok en IQ-test på www.funeducation.com, og endte med et resultat på 115.

Den tilsvarende z-scoren blir da

$$z = \frac{x - \mu}{\sigma} = \frac{115 - 100}{15} = 1$$

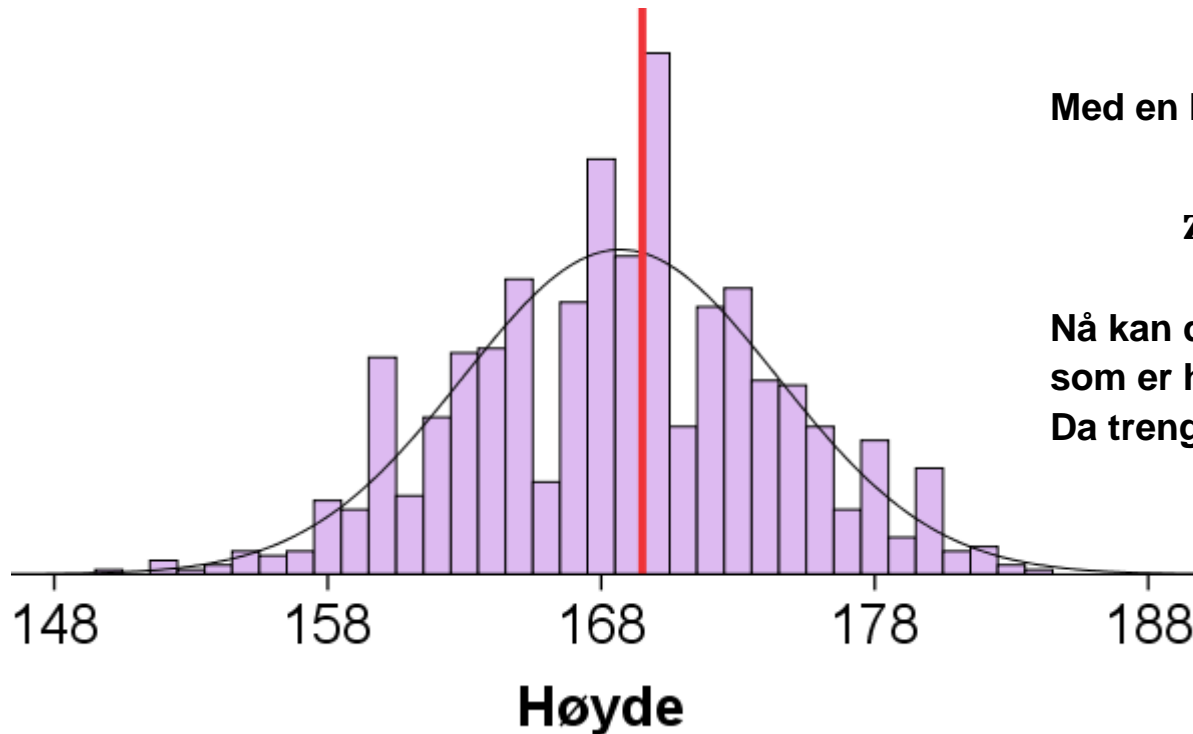
Ser på figuren at siden z-scoren er nøyaktig 1, kan det leses rett ut av figuren at 15.8% av befolkningen (13.6%+2.1%+0.1%) er smartere enn meg.

Oppgave: Ta samme IQ-test som jeg har tatt, og regn om til z-score.

Hvis vi ikke vet hva μ og σ er, kan vi erstatte dem med \bar{x} og sd, og allikevel lage z-scorer.

Eksempel: Høyde:

I en fil med høyde for 1016 kvinner som har født barn i perioden 2000-2007, er gjennomsnittshøyden 168.7 cm, og sd 5.8 cm

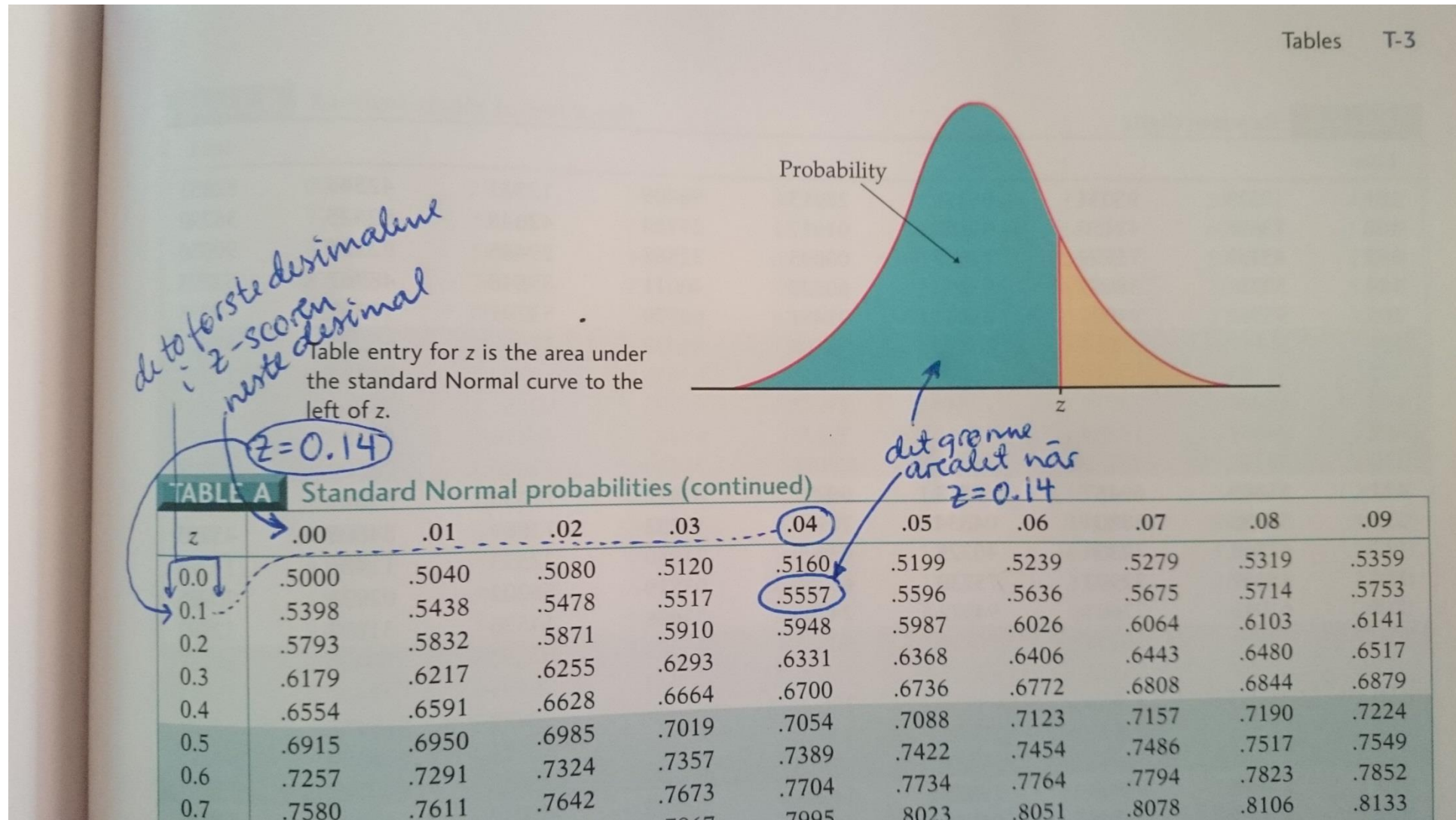
Med en høyde på 169.5 cm har KFF en z-score på

$$z = \frac{x - \mu}{\sigma} = \frac{169.5 - 168.7}{5.8} = 0.14$$

Nå kan det ikke leses rett ut av figuren hvor stor andel som er høyere eller lavere enn meg.

Da trenger vi en normalfordelingstabell!

Table A, side 720-721 i boka:

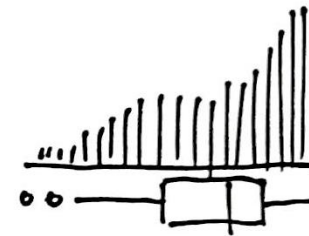
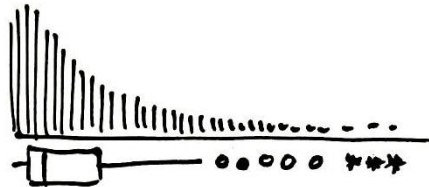
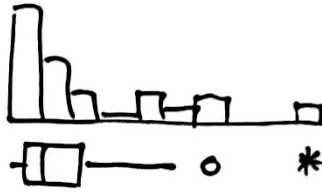
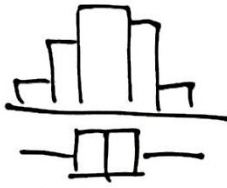

Med andre ord: 55.6% av norske kvinner er lavere enn meg.

```
R: > pnorm(0.14)
[1] 0.55567
```

Hvordan sjekker vi om noe «er normalfordelt»?

Lag histogram, boksplott: Sjekk symmetri og haler

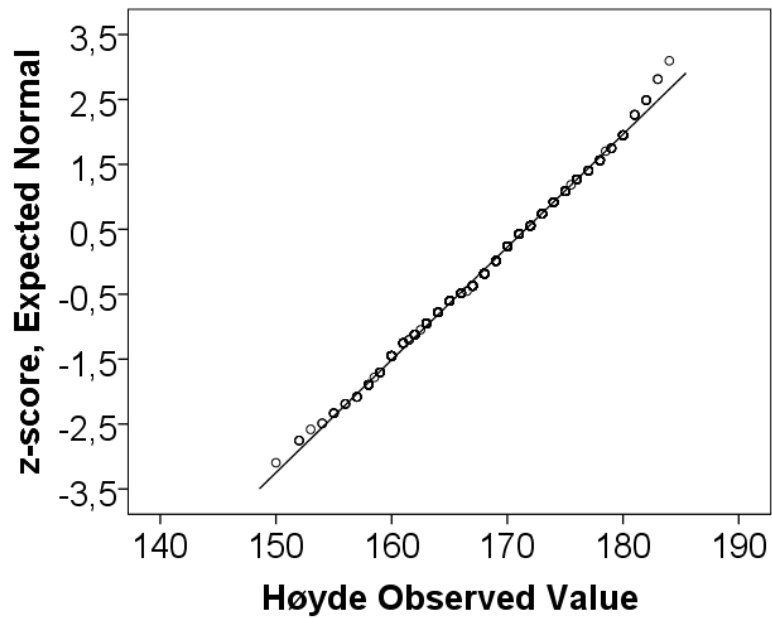
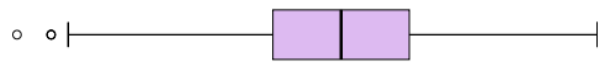
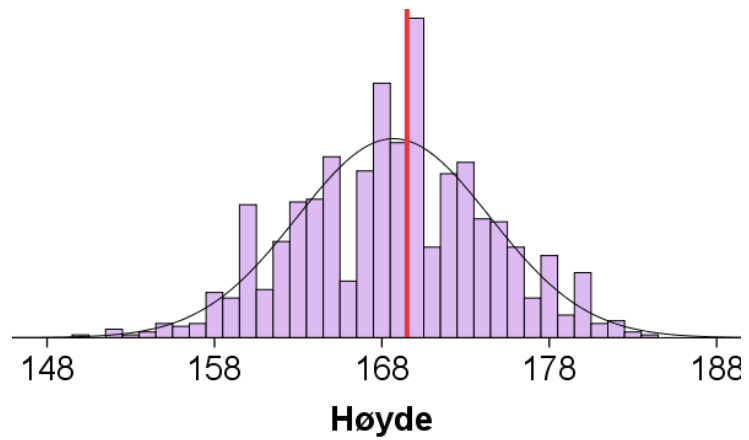
Fortsatt usikker? Lag normalfordelingsplott (QQ-plott):

Hvis normalfordelt: Rett linje
Hvis ikke rett linje: Ikke normalfordelt

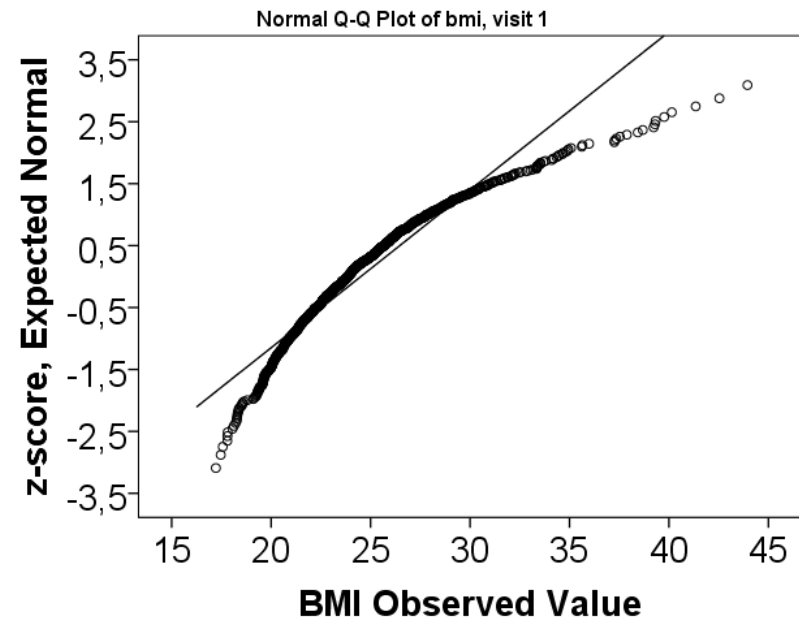
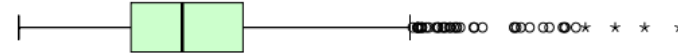
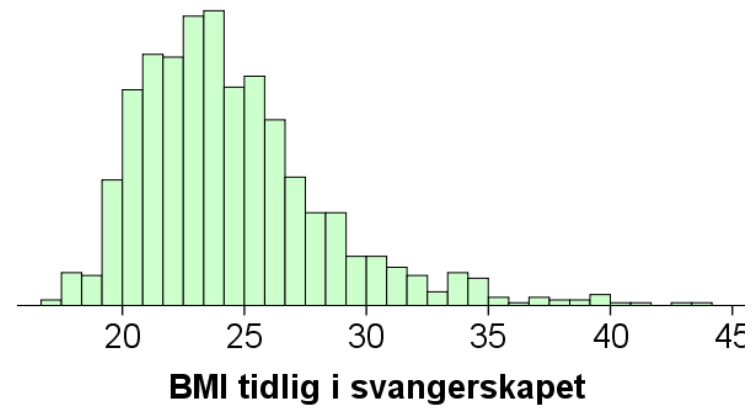
QQ-plott/Normal quantile plot lages ikke for hånd, vi bruker alltid programvare. Da gjøres dette i bakgrunnen:

- ✓ Sortér alle observasjonene dine fra lavest til høyest, og gjør dem om til percentiler, altså verdier som sier hvor stor andel av de observerte verdiene som er mindre eller lik den verdien du kikker på.
- ✓ Finn hvilken z-score de ulike percentilene ville hatt hvis de var i en $N(0,1)$ -fordeling (Bruk tabellen motsatt vei)
- ✓ Plott observasjonene mot de tilsvarende z-scorene

Hvis normalfordelt: QQ-plottet viser en rett linje

QQ-plottet viser ikke en rett linje: Ikke normalfordelt

(Fortsatt:) Hva bruker vi den til, og hvorfor er den viktig?

Mange matematiske resultater (kall det gjerne formler) er basert på at enten dataene selv, eller en avledning av dataene, er normalfordelt.

For eksempel er formelen for 95% konfidensintervall for populasjonsgjennomsnittet (forventningen) μ :

$$\bar{x} \pm 1.96SE(\bar{x}),$$

Denne formelen stammer fra *sentralgrenseteoremet*, der normalfordelingen også dukker opp. Dette skal vi se på senere i kurset.

Dessuten: Normalfordelingen er en god approksimasjon til binomisk fordeling med stor n , og poissonfordeling med høy frekvens, og det gjør utregningene av tester og konfidensintervaller mye enklere.

Vi får da også at 95% konfidensintervall for en andel p i populasjonen:

$$\hat{p} \pm 1.96SE(\hat{p})$$

Dette kommer vi også til senere.

Så: Mange statistiske analyser forutsetter at normalfordelingen er til stede, enten at observasjonene er normalfordelte, eller at noe avledet av data er normalfordelt.